

Megjelenik hetenkint háromszor a. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egész évre	10 frt.	6.
Félévre	5	50 kr.
Évnyelvre	3	n n
Egy órára	1	n n

Szerkesztői szállás:

belső torontozza 122. szám.

Kiadó hivatal:

középutca Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

öt hasábos garmond sorért 1-szor 7 kr. 2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. a minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22.)
Haasensteint és Voglert (Neuer Markt 11. szám.)

Pestben: Zeisler M. (Király utca 60. sz.)

Nyilttéri cikkek

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez csimrendők. Előfizetés a hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

N-Szeben, aug. 24-kén, 1870.

Föltételezve azt, hogy az irányadó köröket is érdekelheti, meg tudni: mily nyomást tett a szász választó kerületekre képviselőiknek a megyetörvényjavaslat felett történt szavazásoknál követett magatartása, ezennel tudatom önnel t. szerkesztő úr, hogy ez eljárás a választókerületeket nagyon meglepte. Valóban, eltekintve attól, hogy épen az ugynevezett ó-szászok minden alkalommal hangsúlyozták a Deák-párthoz való tartozásukat — alig képzelhetni nagyobb következtetlenséget, mint e párt azon eljárását, melyet a megyetörvényjavaslat megvitatásánál s a felette történt szavazásnál tanúsított.

Az általános vitában képviselő és m. kir. osztálytanácsos Rannicher abban fáradozott, hogy a megyetörvényjavaslat minden hiányait fölfedhesse, s így jutott el azon logikai (?) következtetésre, hogy azt a részletes vita alapjául elfogadta. — Kebebarátja Kapp, a mester szavaira szokván esküdni, solito more secundalt neki; erre a megyetörvényjavaslatot valamennyi ó-szász képviselő elfogadta a részletes vita alapjául. — Magában e részletes vitában, a virilis szavazatokat, városokat és a főispánokat illető SS-ek tárgyalásakor Rannicher a kormányjavaslat ellen szavazott; az ó-szászok, kikről föltenni sem lehet, hogy önállólag szavazhatnának — természetesen Rannicherrel együttesen szavaztak.

Végre a harmadik felolvasásnál Rannicher képviselő nem is szavaz, s követői hasonlóan cselekednek. Tehát ugyanazon törvényjavaslat megvitatásánál, az a feletti szavazásnál háromszor cseréltek köpenyegét. —

E magatartás itt s valamennyi szász választó-kerületben nemcsak meglepőleg hatott, hanem jogosult indignatiót keltett; mert ez eljárásból kiviláglik, hogy a t. képviselő saját programjuk ellen cselekedtek, miután annak alapján arról kelle meggyőződve lennünk, hogy ők Deák-, respective a kormány pártjához tartoznak, s hogy a kormányt különösen ily fontos kérdésben támogatni fogják, és nem gördítnek elébe akadályokat.

Ez által ugyan tetteleg nem gördítettek nehézségeket a kormány elé; de az ó-szászok föllépése a megyetörvényjavaslat tárgyalásánál, simán szolva is nagyon következetlen és kormányellenesnek mutatkozott. Amde hogy e föllépés a szász népnél, kivéve néhány bureaucratát és falsi lelkészt — a legnagyobb indignatiót kelté fel, oly elvitázhatlan tény, melyről már több alkalommal meggyőződtem. — A szász polgár és földész, legyen ifju- vagy ó-szász, a rend barátja, s így híve a kormánynak, nem érdeklí őt se Schmerling, se Reichenstein.

E sorok felvételére azért kérem fel becses lapját, mert itt ugyan van 3 lap, de ezek közül 2: a „Sieb. Bote“ és a „Sieb. d. Wbltt.“ ez igazsághű leírást fel nem vették volna; a harmadik lap a „Sieb. Blätter“ ugyan nem zárta volna el előle hasábjait, hanem én e nyilatkozatot egyszerűen azért nem küldém e laphoz, mert az ő elől nevezett két Rivalja rögtön azt kürtölte volna a világnak, természetesen egy nagyon parányi részének, t. i. saját olvasóinak, azt igyekezett volna velők megértetni, hogy a „Sieb. Blätter“ e közlemény közreadásával megint nem akart egyebet, mint-hogy az ó-szászokat befektítse.

E szemrehányás ön becses lapját, mely a magyar parlamentben nem lát ifju- vagy ó-szászokat, hanem csupán képviselőket a magyar királysághoz tartozó választó-kerületekből — sehogysem érheti.

Teljes tisztelettel

többek felhívására
Egy ó-szász polgár. *)

*) Közreadjunk e közleményt, mint az ó-szászok egy része közt észlelt hangulat jellemzését; hogy a pártban vannak konkok is, kik merőben ellenkező véleményen vannak — elöltünk is tudva van; ezeket bizonyosan a t. felszólaló úr sem számítja a mi barátaink közé.

Szerk.

Talán a hályog kezd már lehullani szemteitekről?!

Vannak, fájdalom hogy vannak! — magyar publicisták, kik a történelem tanulmányozásával úgy jártak, mint az egykori kolozsvári deák, ki kora reggeltől késő estig tanult, de azért a philosophia kézi könyvének 10 soros szakaszát sem értette meg, sőt szövegét sem vala képes elreclitálni. Ezek, a történelmet kevés gyakorlati haszonnal forgató publicisták egyelőre azt tanácslik a magyar nemzetnek, ez óriási válságban: „huzd meg magad, nehogy észrevegyenek, hátha így és ezért a nagyhatalmak neked megkegyelmeznek!“ E mellett stentori hangon hirdették, hogy a zündnadeles „német egység“ garantiája a mi állami függetlenségünknek, szabad alkotmányos életünknek, fejlődésünknek. E jámbor emberek főleg Bismarck azon szavaira támaszkodtak, melyekben a középkeleti erőszak eme diplomatája, a „budai súlyponttól“ szólván, a XIX-dik század utálatos reakcióját vezérlő, öreg Metternich eszméjét copizálta, jót igyérvén Magyarországnak. Találkozott olyan együgyű rövidesrűség, mely ez igéret délibábjának is örvendezett. Pedig üssétek fel a szomszéd Lengyelország történetét és megtalálhatjátok benne a lapot, melyen meg van írva, hogyan játszott a porosz diplomácia saját királyi szavával, midőn legmagasabb, a lengyel alkotmányozó gyűléshez és a lengyel királyhoz intézett kéziratokban vállalt kezességet az 1791-ki lengyel alkotmányért, fegyveres oltalmat igyérvén az e miatt bekövetkehető orosz támadás ellen. Ugyan ott megtalálhatjátok azt is, hogyan törte meg ugyan ez a porosz diplomácia a királyi adott szavát; hogyan sietett Dél-Németországot és Ausztriát magára hagyni a forradalmi Franciaországgal szemben, csak-hogy sergeit Lengyelországba vezethesse, s a lengyel nemzetet közvetlen, bár ekkor még nem zündnadeles — oltalmában (!) részlettesse. Ti olvashattátok, s bizonyonnyal olvastátok is Magyarország történetét, de tanulság nélkül; mert megtagadtátok volt a magyar nemzet politikai irányát, bár ez vörös fonalként húzódik át sokat szenvedett hazánk történetének valamennyi lapjain, a magyar királyság megalapítása óta — napjainkig; — megtagadtátok ezt, mondom, csak azért, hogy a „német egység“ nagyszerű eszméjétől elkábultan — véresre tapsoljátok tenyereteiket, a zündnadeles absolutismus győzelmei felett. Pedig jól tudhattátok, hogy 1815 után is mily békésen türte el a nagy német nép az önkény garázdálkodásait, s így, a már, hallatlan dicsőség mámorában bizonyonnyal el-sütkörésznék néhány évtizedet, nem is gondolva az alkotmányos szabadságra, míg alkalma lenne az apróbb: cseh, lengyel, s a román és magyar népfajokat felfalni — a német egység és az európai civilizatio terjesztésének nevében, — voltaképen a brutális hódítás dicsőségére, telhetlenségének kielégítésére.

Lám a politikai rövidlátás pamlagáról riaszt fel benneteket a Nemezis dörgő szava; a legelső porosz claqueurak egyike a „Nr. Fr. Lloyd“ is összeborzad e hangokra s kezd megérteni, bár későn, hogy saját lábai alatt vágta el a fát, midőn ész nélkül irt.

A poroszok által nagy részben megszállott Elsass és Lotharingiában, ugy rendelkeznek a porosz király által polgári kormányzókká kinevezett burkus tábornokok, mintha a lakosok „egyszerűen porosz alattvalók“ lennének; „német törvénykönyvet“ ígérnek nekik; a porosz helytartók azt vélik, hogy az „annexio visszavonhatatlanul megtörtént, s Elsass és Lotharingia német területek.“ Pedig még a poroszok törvényhozása sem mondá ki a „bekebelezést“; béketárgyalások sem folytak e felett; Franciaország egyhangulag tiltakozik az elszakasztás ellen, s Európa közvéleménye egyet látszik érteni abban, hogy e tiltakozást teljes erejéből támogassa.

Ez utóbbi szakasz nem a mi elmélkedésünk, Horn okoskodik így és ugyan ő mondja: „Naivság, szemtelenség-e ez? A durva közlékporban sem hangsúlyoztatott ily mereven a háboru barbar ököljoga, s nem lett alkal-

mazva nagyobb cynismussal, mint tévék ezt a porosz helytartók az ő kiáltványukban. Pedig ama tartományok a „legszorosabban összeforrtak Franciaországgal“, s a „legmegsontosultabb porosz lapok sem merik állítani“, hogy azok Németországhoz vágynának, akarnának csatlakozni. Maga III. Napoleon előbb átengedte magának Nizzát és Savoyát az olasz kormány által, azután meghalatta a népszavazását; a poroszok még e formalitást is mellőzik: „a kard döntött, senkinek sincs szava hozzá“; a hódítás és pedig „a pillanatnyi brutális erőszak határoz a népesség sorsa felett.“

Végül arra figyelmezteti Horn a poroszokat, hogy „elsietik“ a dolgot, mert a minduntalan követelt roppant áldozatok miatt már a porosz chauvinista lapok is zugolódnak, s a poroszok sükerei oly roppant áron vásároltatnak, hogy ezt „aligha kiállhatják hosszab ideig.“ Horn észleli már a poroszoknál az „elzibbadást“ is, látva, mily lassan haladnak előre aug. 14-ike óta, s talán ezért „tiltakozik“ eljárásuk ellen a „jog- és népsouverainitás nevében“ így végezvén ezikkét: „durvábban, arczátlanabban alig lehetne az ököljogot restaurálni. Meggondolták-e Berlinben, hova vezethet az ily restauratio, ha a fegyverszerencse a legközelebbi háboruban Németország ellen fordul?“

Ime, e mea culpa után — azt kérdehném Horntól és másoktól: miért nem tapsoltok? Plaudite! De e helyett azt mondom, olvassátok el mit használt a lengyeleknek országuk második és harmadik felosztásánál a férfias, hazafias és szabadelvű magatartás, — a batározott, sőt merész, halált-megvető tiltakozás?! Semmit. Későn jött. Ezért azt mondom vagyok, hogy ha a magyar nemzet Horn-féle, rövidlátó politikuskus után indulna, kik ma éjig emelik a burkust, holnap a sárba rántják — bárki is elmondhatná róla: vak vezéte a világtalant. Zetelaki.

Pest, aug. 26-án, 1870.

(r. l.) Néha megtörténik, hogy a tárgyhányban szenvedő levelező kedveért történnék véletlenül nagy események, melyek az apályra dagályt hoznak és bő anyagot szolgáltatnak az írásra. De ily véletlenségek nem mindennapiak ám, s azért gyakran megcsik, hogy a szegény levelező, ha a végzetes óra — melyhez a postai záród már közel van — tit, asztalához ül, gondolkozik, törli a fejét, rágja a tollat és utóvégre is indulatosan ugrig fel székéről, mert a legjobb akarat mellett sem talál érdekese tárgyat, melylyel olvasóinak egy néhány perczre is kellemes időöltést nyújthatna.

Többször mondom és most ismétlem, hogy jelenleg itt benn, csak miniszteriális irodákban történnék valami, azon folyik a hangszorgalmi munka, melynek menetéről, egyes stadiunairól azonban majd csak akkor fogunk értesülni, ha készen lesznek vele.

A legnevezetesebb események, melyek ha nem is a világ sorsa fölött fognak dönteni, de Európá jövődjét illetőleg bizonyára tényező befolyást gyakorolnak majd, ott künn, a csatateren folyak. Azonban merült fel e napokban itt benn is valami, a mi némi élénkséget idézett elő a politikai holt ideyben. Ezen valami nem volt egyéb, mint ismét miniszterválaságról szóló hírek, melyeket természetesen megint a bécsi journalistika költött. „Költött — mondom, — mert a mint kiült a dolog, egy betű sem volt belőle igaz.

Ezen hír szerint Rainer főherczeg lett volna elfoglalandó a lajhántali miniszterelnökséget, mert általa talán előbb reméltek hatni a feudalistákra, a kiktől Bécsben — ugy látszik — nagyon félnek. De — miként már fölebb megjegyzém — az egészből semmi sem lett. A másik incidens, a mely bizonyos mértékben elvonta a tekintetet a külföldi csatateréről, egy kis összekocczaná volt a honvédelmi és a bécsi közös hadügyminiszterium között, mert ez utóbbi megtagadta beleegyezését attól, hogy a honvédseregnél műszaki csapatok szerveztessenek.

Nem kutatjuk a közös hadügyer politikájának indokait, nem is irigyeljük bölcsességének alaposságát, csak azt bámultuk, hogy a bécsi felhivatalos lap védelmére kelt, azt állítván, miszerint ő exciája szigoron a törvényesség terén áll. Ezt alkalmasint ugy kell érteni, hogy a honvédségről szóló törvény specialiter nem rendel el a műszaki

csapatok felállítását, — tehát azok nem is megszálhatók. De vajjon tiltja-e? Ezt sem teszi, hanem azért mégis ellenzik a kivitt, mert a régi Zopf-rendszer szerinti alkalmasint az a földolog, hogy a hadsereg, melyet az eventualis ellenség elé állítunk, s a melylyel azt megverjük, wafferokot viseljen, nem pedig attilát.

Jó is lesz majd e fölött vitakozni, ha már proximus ardet Ucalegon.

A magyar honvédségnek, ha a magyar-osztrák birodalom az actioba sodortatnék, bizonyosan nagy szerep jut, megfosztani akarni tehát a seregek egyik kiegészítő részétől, vagy nem engedni meg, hogy e kiegészítő rész szerveztessék, oly eljárás volna, melyet kiméletből nem akarunk nevéni.

Egyébiránt ugy halljuk, hogy az akadályok oszlani kezdenek a közös hadügyer aaptalan scrupulusaival együtt, a mi magában véve nagyon helyes, de mindenesetre helyesebb lenne, ha e scrupulusok fel sem merültek volna, mert akkor már vagy egy pár héttel közelebb állnánk a célhoz.

A „Times“ Elsass sorsáról.

A „Times“ egy nagy cikket szentelvén Franciaország mostani helyzetének, reményét fejezi ki, hogy a háboruak meg lesz az a jó hatása, hogy a francoziák örökre felhagynak azzal a vágygyal, hogy a szomszéd államok fejlődését akadályozzák; azt a kérdést veti fel, hogy Németország megelégszik-e azon reményvel, hogy ily eszmék fognak Franciaországban érvényre jutni, vagy anyagi biztosítékokat is fog követelni? És erre azt írja: „Tudjuk, hogy Németországon nagyon meg van gyökerezve az a vélemény, miszerint az ország jölette követeli, a béke anyagi biztosítékául, hogy Elsass határai közé foglaltassék be. Nem szükséges mondani, hogy nekünk semmi érdekünk sincs köve azon kérdéshez, ha vajjon a Rajna vagy a Vogesek legyene-e határ Franciaország és Németország közt.

Mindaz, a mit mi óhajtunk, az, hogy a határok ugy legyenek meghatározva, hogy az elintézés állandó lehessen. Ha visszantassítjuk Elsass átengedésének eszméjét, az, hogy ugy gondoljuk, miszerint megszerzése végzeteljes lenne azon célra, mely szem előtt lebeg akkor, mikor követeltetik.

Bizonyára sokat lehet mondani Elsass Németországnak való átengedése mellett. Lakói németek, nyelv, erkölcsök és szokásoknál fogva. Egy oly hegyalancolat, milyenek a Vogesek, két nemzet között sokkal jobb határvonalat képeznek, mint egy folyó, mint bizonyítja ezt azon kérdésben, mely minket foglalkoztat, azon tény, hogy az elsassiak némittől beszélnek, bár 200 év óta vannak Franciaországba kebeleztve.

De e két százados kötelék magában jelentékeny akadály lenne a javasolt átengedésre nézve, és áthághatlan akadályt találnának az elsassiak heves ellenzésében. Jóllehet még németül beszélnek és megtarták a német szokásokat, francoziabak a francoziaknál politikai identificatiójukban.

A forradalom Elsassat összeforrasztotta Franciaországgal. A mostani háboru tapasztalásainak fel kellett Németország főembereit erről világosítani, ha még kételkedtek volna. A császár látta, hogy Hannover népe semmikép sem óhajt a német szövetségétől külön válni, és a kir. herczeg megmondhatja a királynak és Bismarck grófnak, mily határozott és üszönszerű ellenséges indulatot tapasztalt az elsassi népnél.

Napjainkban nem lehet oly tartományt áthelyezni, melynek népe az áthelyezés ellen tiltakozik. S feltéve, hogy a változás formaszertelű vége ment volna, az lerontaná a béke minden előnyét. Az így nyert új határ veszélyesebb lenne Németország biztonságára nézve mint a mostani. Egy határigazítás most felébresztené egy szerencsére most nyugvó szellemet, mely aztán zűrzavart okozhatna mindenfelé.

Nem fejtegetjük, hogy mily kérdések merülnek föl azonnal ennek következtében. Németországot minden oldalról érintenék azok, s érintenék valamennyi európai hatalmat, részint mint birtokos, részint mint semlegesség garantizotó félt. Jobb föl sem kelteni oly vizsályokat, melyeket nehez volna elintézni. Részletekben nem bocsátokzunk. Eleget mondtunk annak bizonyítására, hogy Elsassnak német kézre átengedése, ha lehető volna is, erőszakot tenne a napjainkban általánosán elismert népfenség iránt köteles tisztelt elvén, és összecszegeztethetlen volna a béke tartóságával.

Trochu levele a Temps-hoz.

Trochu tábornok következő levelét intézett a „Temps“-hoz:

„Páris, aug. 19. Midőn ön jóakarattal, melyért köszönettel tartozom, ítéli meg azon tény, mely szerint a hadsereg től való visszajövetelem éjszakáján Páris lakosságával érintkezésbe tettem magam, ugyilazsik felvilágosítást igényel proclamatión következő helyére nézve:

„En minden pártbeli férfira hivatkozom stb. Kérem őket, hogy a hevesvértelket morális tekintéllyel tartásuk féken, és saját kezeikkel szolgál-tassanak igazat oly emberek felett, kik semmiféle párthoz sem tartoznak és a köz szerencsétlenségben csak aljas vágyak kielégítésére keresnek alkalmat.

„Egész életemen keresztül a szabad discussi-ónak voltam embere, és azon nyilatkozatokhoz, melyeket ön kíván, egész hitvallásomat csatolom. Minden kormányt, melyet ismertem, hibája az volt, hogy a hatalmat ultima ratióknak tekintette. Mindnyájan háttérbe szorították bizonyos mértékben a valódi erőt, az egyetlen, mely határozó, ha arról van szó, hogy megoldjuk a nehéz problémákat, melyekkel a civilizáció foglalkozik, az erkölcsi erőt. Mindnyájan különböző mértékben személyes kormányok voltak, a mennyiben nem ismerték el, hogy a személytelen kormány, mely a népeknek csak mintegy delegatíójaként tekinthető, mely soha sem a maga, hanem a nép érdekében működik, mely minden ellenőrzésnek alá veti magát, melyet a nép vele szemben felállít, és mely ezen ellenőrzésben védfegyverét látja, mely becsületesen, őszintén lelkesülve a közjóért és a közérdeklőség tanítója, egyedül bírja azon erkölcsi erőt, melynek hatalmát körvonaloztam.

„Ily szellemben beszéltem Páris lakosságához, ilyen szellemben éltem, erőm és állásomhoz képest, ostromoltam a tévedéseket, melyek az országot a gyászhoz az állapotába helyezték, melyben jelenleg van. En minden párt embereit támogatásra szólítottam fel, midőn az enyémet minden önhason és tartózkodás nélkül, mint mondtam, mert nem mondhattam többet, egész lelkemből felajánlottam. Ezen morális támogatást pedig következőleg fogtam fel.

„A gondolat, hogy ezen Párisban, mely a legalaposabb aggodalmak és izgatottságoknak van kitéve, a rendet a szuronyok és kard hatalmával tartásuk fen, félelem és intőzással töltötte el lelkemet. Azon gondolat ellenben, hogy Párisban a rendet a szabadon nyilatkozó hazafiság, becsület és az ország közveszélye öntudatának súlyával tartásuk fen, reménytel és bizalommal tölt el. De a feladat nehéz: egyedül magam nem bírom megoldani. Csak mind azoknak támogatásával oldhatom meg, kik osztják azon meggyőződést és hitet, melyeknek itt kifejezését adtam. Ezt neveztem én „morális támogatás“-nak.

„De eljöhét a pillanat, midőn Páris egész terjedelmében veszélyeztetve lesz, és ki lesz téve az ostrom megpróbáltatásának, különbözően a semmirekellők azon osztályától lesz fenyegetve, „mely a közszerencsétlenségben csak aljas vágyak kielé-

gítésére keres alkalmat.“ Ezek, mint tudva van, végig csatangolnak a felzavart városban és kiáltják: „Minket elárulnak!“ Betörnek a házakba és kifosztják. Ezeket akartam a becsületes emberek figyelmébe ajánlani, hogy azoknak — a vársáncoknál elfoglalt fegyveres erő távollétében — gallérát ragadják meg; — és ez volt minden.

„Fogadják, szerkesztő ur, nagyrabecsülésem kifejezését. — Trochu tábornok.“

E levelét a „Temps“ szerkesztője következő megjegyzéssel kíséri:

„Az itt közölt levél megerősíti azon vélemény, melyet mi Trochu tábornok proclamatíójáról tápláltunk.

A párisi kormányzó ugy beszél, mint oly férfi, ki csak a nemzetet tartja szem előtt és csak arról gondoskodik. A legemesebb hazafiság és a legtisztább democatia nyelvén beszél. Erre mindnyájunk bizalma lesz a felelet.“

A Metz mellett vívott csaták

(august. 14-18.)

A „Milit. Ztg.“ így ír:

„A metzi nagy sereg tábor körül a legtöbb napokban folyt harcok és csaták sora a harczeri eddigi helyzetnek egészen más szint adott, s igen valószínű, hogy a visszahatás már beállt, s hogy a porosz seregek kénytelenek, az eddig bámulatos eréllyel folytatott támadó föllépést fölfüggeszteni, s a védelemre szorítkozni, az ellenfél támadásainak visszaverése végett.

„A hadművelési szintéren a helyzet ezen rögtöni fordulatát Franciaország sem saját legfőbb hadsereg-vezérlete körültekintése s tevékenységének, sem vezérei conceptiójának, sem az ellenségés fő-táborok hibáinak, hanem egyes-egyedül egyetlen sereg kitűnőségének, hadi értékének és végzetlen bravúrjának köszönheti, mely seregekhez hasonlót a történelemben keresni kell. A Metz és Mosel melletti küzdelmek azok mellő helyezhetők, melyeket a Gárdatő mellett az Etsnél és Mantua körül az 1796 ki hadjáratban vívtak. Csak hogy 74 év előtt egy genialis vezér egy kitűnő sereget a körülményekhez mérten tudott alkalmazni, míg ma egy rendkívül szívós és példátlanul vitéz sereg, mely mögött fényes mult áll, s mely büszkén tekint hagyományaira, maga-magát vezeti s a vitézség csodáit hajtra végre, magát és főtábornokait hasonlíthatatlan hirtel árasztja el.

„Bazaine tábornagnak alig 120,000 emberből álló hadserege (2., 3., 4. és a gárdatest, vagy a 11. és 12. gyalogsági hadosztály) nemcsak hogy 400,000 emberből álló ellenséges sereget 16 nap alatt (6 től 22-ig) feltartóztatott diadalmi útjában, hanem még az ellenségés hadiervet is kijátszta, és két hadsereget (az 1. és 2. poroszt) létszámának felére olvasztotta le, s ily módon minden további offenzívára lehetetlenné tette. De nem a kölcsönös sereg-mozgalmakban beállt pillanatnyi fegyverszünet s a roppant veszteségek, melyeket a poroszok a Metz mellett 4 napi küzdelemben szenvedtek, hanem részükre minden támadási operatióknak megbénítása a legfontosabb mozzanatot a hadi események további fejlődésére nézve.

„Hisz ez bizonyos halál!“ „Tudom — válaszolt Mac Mahon — öljen meg!“ Az ezredes engedelmekedett, ki néhány pillanat alatt ezredével együtt vérént ontá.

Douai tábornok halála.

E valódi római jellem halála (Weissenburgnál) egyik legfényesebb lapját alkotandja a jelen háborúnak. A „Volontaire“ megragadó leírásából álljon itt a következő hely: „Midőn már a csata el volt vesztve, a tábornok egy magaslatról komolyan és némán nézte hadteste utolsó ezredeit, melyek a mélységbe szállottak alá egy magaslatról, hol az ellenség golyói megtizedelték őket. Mindent megtett, a mit megtenni hatalmában állott, a sors kiengesztelése. Nem volt többé egyetlen zászlóalja, egyetlen százada sem. A küzdelem, melyet korán reggeltől fogva folytatott, mindegyiket elsodorta. Most parancsait osztogatá hadsegédei és tisztjeinek, kik minden irányban itt is, ott is szét lönének zilálva, végre ő maga lépésben lovagolt le a dombról.

A völgybe érve, kirántja pisztolyát a nyereg mellől, lovát föbe lövi és kivont karddal kezében lassu léptekkel hág a szemben fekvő dombra. Mindenféle fegyvernemhez tartozó katonák és különféle ezredek találkoznak vele. Szembe állnak vele és fel akarják tartóztatni. Sok sürgető hang egyszerre kérdezi tőle, hová siet. Az ellenségre! feleli a tábornok. Előre megy. A katonák rohanva követik. Csak egy maroknyi sereg, de előre nyomultak. Mások is oda sietnek, megismerik a tőnököt és útjába állanak; de egy intésre engednek; mindig magasabbra hág. És ugyanazon katonák, kik egy percczel azelőtt megdöbbenve voltak oly hősiesség határozottság felett, oldalán hágnak fel a magaslatra, utolsó töltéseiket lövén el. A halom tetéről rémitő golyózáport szórt alá az ellenség, mely a katonákat jobb- és balról földreteríté, kiket a tőnök nyugodt és biggadt példájával felvillanyozott. Mások osatlakoznak hozzá, körülveszik és egy végező erőfeszítést kísérlenek meg, hogy őt visszatartsák; de kardhegyével a dombtetőre mutat, megrázza fejét és útját folytatja. Egyedül ő nem kapott sebet;

„Ha a francia hadsereg visszavonulásában Metz felé nem találja elzárva az utat porosz tőmeg által s nem kell egy ut megnyitására három napon át (aug. 16., 17. és 18.) küzdenie: a porosz invasiohad a francia területen már Reimsen túl lehetett volna, mert a poroszok egy vagy két hadtest visszahagyása után Metznela többi, legalább 300,000 főnyi hadrészekkel egyenesen Párisnak vebették volna utjokat, elfoglalhatták volna az országot s kiszivhatták, egyszersmind pedig a sorozás és honvédelem alá tartozó lakosságot letartóztathatták volna. Így azonban a Mosel melletti ütközetek, melyeknek semmiféle conceptiók és combinatiók nem szolgáltak alapul, s melyek ennél fogva az improvisatio jellegével bírnak, a poroszokat oda lávezelték a Mosel vonalhoz és minden innen tovább kiterjeszkedő offenzívát a főváros felé lehetetlenné tettek. Franciaország ezáltal néhány heti időt nyert, hogy fegyverkezessék, hogy magát agressív állapotba tegye és legközelebb maga lépessen fel támadólag.

„Az aug. 1-től 6-ig terjedő napokban maga a német hadsereg vesztesége tett 18000 embert, a 14 iki longuevillei és metzi ütközetben elesett 5000 ember, a 16 iki Mars la Tour melletti ütközetben 15,000 ember a 17. és 18 iki rezonvillei ütközetben 20,000 ember, összesen tehát 58,000 ember.

„Mint hogy pedig minden halottra és sebesülthe átlag véve két beteg és szolgálatképtelen egyén jön, a poroszok eddigi veszteségei a jelen háboruban 160—170,000 emberre tehetők. Ha már most ehhez még 50,000 embert veszünk, mint a kik a különféle helyőrségeket, a harcivonalon, s a figyelő és ostromzáró hadsereget képezik, ugy a fogyatkozás legalább 200,000 re tehető, mi által a porosz-németek eredeti activ serege, mely körülbelül 450,000 főből állott, 250,000 re fogyott. Ezen fogyatkozás nem talzott, ha a porosz táborban kiütött epidemiát s a seregeknek tőmegesége miatt rosz ellátással vésztek tekintetbe.

„Az 1. porosz hadtest, mely aug. 14 én Longuevillenél, — az 5. hadtest, mely aug. 4-én Weisenburgnál és 6-án Würthnél, a 3. és 7. hadtest, melyek 6-án Saarbrückennél, 14., 16. és 18-án Mars la Tournál és Rezonvillenél ütköztek meg a rendkívüli veszteségeket szenvedtek, (csupán a 14-dik hadosztály Saarbrückennél 2968, az 5 ik 2000 embert vesztet) — olyanokul tekinthetnek, mintha nem is léteznének, s összevéve alig tehetők 40—50,000 főre, vagy a teljes hadi létszámuk egy harmadánál többre.

„A 6-ki, továbbá a 14-ki egész 18 ki osatáiban Steinmetz és Frigyes Károly herceg seregei oly módon szenvedtek, hogy jelenleg 9 dik hadtestükben az 1., 7., 8., a Steinmetz féle I. a 2., 3., 4., 9., 10., 12. és a gárdahadtest) a Frigyes Károly féle II. hadsereg) alig számlálnak 150,000 harc-képes embertől többet, míg létszámszerűleg 250,000 főre tehetők. Ha Bazaine tábornagy a metzi elsán-czolt táborban még 80—90,000 harc-képes emberrel rendelkezik, mi biztosan feltehető, ugy a Metz előtt álló két porosz hadsereg csekély számánál fogva nem képes a francia haderőt itt le-

de nyugodtan néz az ellenséggel szembe és magásra tartott homlokukkal, lángoló szemekkel balad tovább a mitrailleusek által leterített sorok között. Egyszerre csak megáll, haboz. Egy katona, ki a golyóktól még kimélve maradt, odasiet. Douai tőnök meg volt halva. Ha ilyen emberek esnek el a haza földén, hősök kelnek ki sirjaikból.“

Napoleon és Changarnier.

Metzből írják a „Figaro“-nak: Aug. 8-dikán este volt. Egy öreg ember szürke nadrággal és begombolt felső kabattal kalapját melyen szemébe nyomva gyalog ment a félelembe ejtett Metz városon keresztül egyenest a praefecturára. Az éj és erős eső beüttek a folytonos kémüldözése által kifáradt lakosokat házaikba, és ha ez nem történt volna, akkor azon öreg ember semmi esetre sem mehetett volna háborítlanul tíz lépésnyire Metzben. Midőn céljához ért, az udvarba, felietelt a lépcsőre és kérdezősködött a szolgálattevő huissier után. A megkérdezett katona fejétől talpig végig nézte az átázott és bepizkolt ősz és valószínűleg visszaütött volna őt, ha nem érezte volna az első pillanatra azon katonai benyomást, melynél fogva olyan ember, ki hozzá van szokva a katonai engedelmességhez, megismeri azon embert, ki parancsolni szokott. — Midőn a huissier megjelent, mondá az idegen: „Hozza ide a szolgálattevő tisztet.“ A huissier semmit sem felelt és engedelmeskedett, még gyorsabban engedelmeskedett a szolgálattevő tiszt, midőn a látogatót megpillantá, és így történt, hogy már néhány perc múlva Reille a tábornok hadsegéd értesítve volt. Jelentse a császárnak — Changarnier kíván vele beszélni. Ezen névnek magicus hatása volt.

A császár, ki egyedül volt, megparancsolá, hogy azonnal bebocsáttassék, és így azon két férfi, kik 19 év óta nem látták egymást, most szemközt állottak. „Sir — mondá a tábornok — Franciaország veszélyben van, én egy öreg katona vagyok, azért jövök, hogy tapasztalásaimat és kardomat ajánljam felségednek. Kardom talán már nem sokat ér, mert 78 éves vagyok, de fejem még jó.“ Erre bezáródott az ajtó és egy két óráig tartó in-

bilincselve tartani s kényszerítve érzendik magukat, a koronaherzeg 3. hadseregéből legalább is 1/2 hadtest által erősbítettetni magukat.

„A hadosztályok ezen újabb berendezésénél fogva azonban a koronaherzeg armádiája minden további offenzív lépésre gyengének fogja magát tartani s arra fogja magát kényszerítve érezni, hogy Verdun és Toul között a Maasnál állást foglaljon, hogy e két várat figyelemmel kísérje.

„Az ily téletség által természetesen a Chalonsnál összegyűlt francia hadtest elég időt nyer, hogy nemokára túlerővel előre haladhasson és Metzét szabaddá tegye.

„Az, mit a bécsi politikai lapok a porosz had-erők szaporításáról mondanak a landwehr és pótcapatok által, alig vehető figyelembe.

„Európa jelen politikai alkatánál Poroszország nem viheti utolsó landwehr emberét is ki az országból, hogy azokat egy távoli harczerén alkalmazza, mert mi történnék aztán az államnal, ha az eddig selegeseen maradt hatalmak rögtön kilépnének semlegesességükkel s az országba harc-készen berontanának, míg a Mosel melletti operáló sereg fegyver és betegség által kényszerítették visszavonuló lépésre. Egy joggal kitűnőnek jelzett műben („Die Kriegsmacht des Norddeutschen Bundes und Frankreich“) a porosz német tartalék csapatokról ezeket olvassunk:

„Helyőrségi csapatok képezésére a szabadsá-golt állomány összes legénysége szolgál, mely a pótcapatok képezése után még fenmarad, jelesen tehát a landwehr legénység, de első sorban a még netalán számfelletti tartalék is.“

„A póttartalék 1870. év kezdetén körülbelül 70—80,000 főre mehetett.“

„Aprilis elején a szövetségi contingens sor-zászlóaljai alig számláltak 800 embert, míg a landwehr zászlóaljak csak hadvázaiukban álltak fenn, s az első tartaléki korosztály egyéb normalis viszonyok közt általában csak 1873 ban fog abba átlépni. Ugyanez áll az 1867 ben ujon felállított porosz sorgyalog ezredekéről s az 1868 ban ujon fellállított 64 landwehr zászlóaljról, melyek közül 44, az ujonban szerzett országgrészekre eső zászlóaljak szintén nem bírnak legénységgel. Háboru esetében elhatározatotott, hogy az ujon alakított porosz és észak német landwehr zászlóaljak teljese hadilészámaikra emeltessenek és pedig az 1867-ben ujon alakított első osztálybeli póttartalék által sat.“

Ha e szerint a 80,000 emberből álló s a zászlóaljak hadilábra állítására szükséges legénység a mozgósításnál több mint fele részben elhasználatott, az 1870-re foganatosítás alatt levő ujonozás pedig egészben véve csak 150,000 embert szolgált a s még hadiszolgálatra képes landwehrek 150,000 főre tételnek, ugy összesen 300,000 embert mondhatunk, kik közül azonban vagy 200,000 ember a Viszula, Oder, Elba, Rajna, Eider, sat. folyamok melletti különféle várakban, továbbá a nagy városokban kell hogy hagyassanak helyőrségektől, melyeket leszámítva csak 100,000 ember marad fen a sorozásból.

tim beszélgetés következett. Midőn az ajtó ismét kinyílt, a császár kiküldött: „Készítsenek egy terítéket a tábornoknak, raggel óta nem evett semmit. És mondják meg Aure grófnak, hogy azonnal válaszon a tábornok számára lovakat. Ő a mie-ink közé tartozik, uraim, készítsék el szobáit is.“

Azóta a császár és tábornok nem váltak el, az öreg katona a veszteségek hírére azonnal a császárhoz sietett és semmi sem volt nála, ugy, hogy még fehérneműt is kénytelenek voltak neki adni. A császár és a tisztiek egyformán ürvendének ezen ősz katonai nagyság közreműködésén.

Bazaine.

Bazaine tábornagy a „Journal de Paris“ szerint a táborban nemrég következő érdekes beszélgetésbe ereszkedett az öt környező katonákkal: „Fiain! csak egy kivetőt találók bennetek: ti nagyon gyorsan löttök. Weissenburgnál már nem volt löszerekek, míg a poroszok, kikkel dolgotok vala, még három napra el voltak azzal látva. Ej, az ürdögbe, csevegjünk egy kicsit! Hol állunk mi? Nagy védelmi vonalunk közepett. Uralkodunk a tér fölött Thionvilletől Metzig és Metzől Nancyig. Mi van e vonal mögött? Egy más vonal, a Maas vonala. Mi van a Maas mögött? A Champagne! Egy csatatér, melyet ismertünk, nemde? S mi van még a Champagne mögött? Az Argonok. Emlékeztetek Valmyra? A poroszok emlékeznek rá, nem mondok többet. És az Argonok mögött, mit találunk ott? Az 1814 ki hadjárat híres folyóhálozatát, ama földet, melyet az Aisne, a Marne, a Szajna, sőt még a Yonne és az Armeignon metsz keresztül.

No jól van, ez még mind semmi; mert Metz mögött, a Maas mögött, az Argonok mögött, a Champagne mögött, Marne völgyeink mögött ott van még Páris és Páris mögött Franciaország, — igen, Franciaország, azaz: 4 millió polgár fegyverben, hoofi szívvél mindegyik mellben és egy milliárdnyi pénzzel pénztárainkban. Az ürdögbe! én nem hiszem, hogy már annyira szükséges lenne a végező erőfeszítés. Mindig talpon, de nem elhamarkodva. Van időnk!“

TÁRCZA.

Mac Mahon.

Mac Mahonnak Nancyba történt megérkezésre vonatkozólag a „Moniteur Universel“ következő rajzot teszi köze:

„Mac Mahon tábornok a vasúttól gyalog jött a Boillot-kávéházba, hol a tiszték közönségesen találkoznak szoktak. A tábornokra alig lehetett ráismerni; fejtől egész lábáig sáros, s kezei a naptól és löportól összezségetve voltak. Egy golyó váll-rojtját tépte le, kabátjának szárnyait golyók lyukasztották át. Tábori látesővének csak felét tartotta kezében, a másik felét azon golyó vitte el, mely karján könnyű sebet etett. Arcvonásai mély megindulásra mutattak. Mindenki kalapot emelt, midőn a deák tábornokot maga mellett látta elsielni. A Boillot kávéházban hideg sültet parancsolt, mert már 24 óra óta semmit sem evett. Mig evett, levelet irt s azután egy főtiszttel, ki ekközben szintén a kávéházba jött, egy szobában elzárkozott. Rövid beszélgetés után visszatért a paszpályához, hogy a főhajtózt élelmiszerekkel csapatait elláthassa s velők tovább folytathassa útját. Valaki nancyi ismerősei közül kérdést tett dragonyos-ezredei felől; válasza ez volt: „Dragonyosok? Ilyenek nekem nincsenek.“

Mindinkább kitűnik, hogy Mac Mahon wörthi hadművelte oly szükséges volt, hogy nélkülte a poroszok föltartatlanul nyomultak volna előre s Franciaországának nem lett volna ideje azon óriási készüldések keresztülvitelére, melyek Franciaországot valószínűleg meg fogják menteni. Mac Mahon egész magatartása, valamint a csata mesteri vezetése és kivitelte, mindig inkább elismertetik, s Párisban már is aláírásai ivet nyitottak egy Mac Mahonnak ajándékozandó díszkard megvételére. A wörthi ütközet folyamában Mac Mahon és a 8 dik dragonyos ezred parancsnoka közt rövid párbeszéd fordult elő. Midőn ugyanis Mac Mahon az ezredesnek parancsot adott a támadásra, ez így válaszolt:

„Poroszország a jelen pillanatban csak a pórtartalék, továbbá a mainzi, coblenzi, ulmi, rastatti stb. várak helyőrségei felett rendelkezik, összesen 20—30,000 főnyi erősséggel.

„A landwehr- és újoncz (4.) zászlóalj! Mit akarnak ezekkel a strassburgi, metzi, bitai várakban kezdeni, ezen mértékűekre húzódó, gyakran vízzel töltött árkokban, melyek éjjel-nappal nehéz lövegek által lővették s melyekben a katonák soha nyugtot nem találtak. A vi-árkokban szolgálat a legégészesébb, legerősebb és legtapasztaltabb katonákat igényli, nem pedig félrokkantakat vagy újonczokat, kik pár napi szolgálat után télenségre kárhoztatták s csak arra való, hogy a kórházakat népesítsék s az ostromolt várak előtt halotti dombokat képezzenek.

„Szabályszerűleg minden nagyobb erősségek 3—6 óra kell élelemmel ellátva lennie. Mivel azonban fel nem tehető, hogy ezen minden államban alapelvű felállított rendszabályt a francziák figyelembe nem vették volna, s mivel továbbá Metz mint főerőd a páris mainzi hadműveleti vonalon fekszik, s mint ilyen sánczain belül puska- és tüdőgyárral, ágyúöntődékekkel stb. bir, bizonyosnak tekinthető, hogy Mosel mellett nagy tábori sereg, melynek jelenleg Német és Franciaország sorsa fog eldőlni, legalább is 3 óra van ellátva 30,000 emberre való élelemmel; s hogy e szorint Bazainének alig 80—90,000 emberre menő hadserege 4—6 hétig igen jól fenntarthatja magát.

„Az már most a kérdés, hány ezer embert képes Franciaország ezen idő alatt táborba állítani; hány csapat fognak még Metz alatt vinni, s hány porosz fog e folytonos harcok, az időjárás és élelemviszonyoknak áldozatul esni? Ha a porosz-német hadsereg nem képes 14 nap alatt 300,000 emberrel Páris alatt megjelenni, úgy a hadjárat — a játszma — Németország részére el van veszve.”

A csatáról.

Az aug. 27-ki táviratok szerint a 3 dik porosz hadseregnek hivatása: Páris ellen nyomulni; de hogy e 3 dik hadsereg önmagában elégtelen oly roppant kiterjedésű erődöt, mint Páris, körülzárolni, az magától érthető dolog. Egyelőre pedig az előnyomuló sereg nem kaphat másbannon segélyt, mint az első és második hadseregtől, mely felett Steinmetz és Frigyes Károly parancsnokodtak, s mely két hadsereg, roppant veszteségei miatt, létszámának felére olvadt. Ebből marad az első és második hadtest Metz alatt és a többi megy Páris alá.

Természetes, hogy a nyilvánosság elé nem igen jut annak kimutatása, hogy mily nagy azon hadtestek létszáma, melyek Metz alatt maradnak. Csak azt tudjuk, hogy az első és második hadtest hagyott Metznel, melyhez azonban bizonyára Németországból érkező tartalék- és landwehr-csapatok már is hozzá csatoltattak. Mindezekből következő a koronaherceg seregének erősítése nem közvetve történik, hanem az első és második hadsereg hadtestei által, melyek a francia főváros ellen indulnak, az az elleni operációkban résztvevők, mely hadseregek egyesítve Frigyes Károly herceg parancsnoksága alatt Chalonsan keresztül veszik útjokat Páris felé, tehát a 3 dik hadsereggel majd csaknem párhuzamos vonalban haladnak. Ez utóbbi inkább délnek a francia keleti vaspálya irányában halad Bar le Duc-tól délre, mely a Felső-Marne departementben van.

Az egymástól szétválasztott hadseregek, melyek Páris felé nyomulnak, nem annyira stratégiai szempontból teszik ekként az előnyomulást, hanem inkább élelemviszonyokból, mert egy 350—380,000 főből s mintegy 70,000 lóval álló seregnek, számos tüzéségi és train colonjaival, élelemviszonyok rendkívül nagy nehézségekkel jár.

A poroszok részéről az előnyomulást nagyon is kell siettetni, ne hogy az ellenségnek elegendő idő engedessék előkészületekre, s minthogy a francziák Chalons elhagyták, a poroszok nem is fogják Párisig ellentállásra akadni. A „Journal Officiel” erre vonatkozólag közlése teszi, miszerint parancs adatott ki az iránt, hogy az ellenség előnyomulása lehetőleg megakadályoztassék.

A francziák a legnagyobb súlyt Páris védelmére fektetik, oly akadályokat kell tehát az ellenség elé gördíteni, melyek azok elővonulását lehetőleg megnehezítsék. Így azon hidak felrobbantása, melyeken az ellenségnek keresztül kell mennie, továbbá az egyes utak elgátlása, azoknak különösen egyes helyeken lehető szétrombolása, mert ily eszközök által az ellenség csak hátráltatik; különösen nagyon nehezen haladhat elő annak tüzésége; mindez pedig Páris védelmezőjének, Trochu tábornoknak igen nagyon is fölyére volna. A háboru ezentul három világhírű vár ostromlásából fog állani, ugyanis Strassburg, Metz és Páris; mindhárom már is a legközelebbi napokban egy és ugyanazon időben fog körülvétni. Ez oly esemény, melynek párját a háboru történetében nem találhatni fel.

Mac Mahon hadműveletére némi következtetést vonhatunk a „Siécle” nek Epernayból, aug. 21-ről kelt következő sorából: „Azt mondják, hogy Mac Mahon elhagyván a Chalons táborát, Bazaine

segítségére aiet. Nem szükség mondani: az egész világ érzi, hogy ennek így kell történnie. Remélik mindazonáltal, hogy Bazaine tábornagy, a kinek senki se vitázhatja el stratégiai nagy tehetségeit, éjjeli visszavonulást eszközölhetett, nem a verduni úton, hanem észak felé, Audun-le-Roman és Longuyon át Moutmédybe. Itt a tábornagy emberáldozattal is végrehajthatta ezen első tekintetre rendkívüli visszavonulást: a rajnai sereg meg van mentve, csatlakozása a chalonsi sereggel csak néhány óra kérdése.”

München, aug. 25. A koronahg, ki 21-két a király főhadiszállásán töltte és a haditanácsban részt vett, 23 kán visszavonulást seregéhez; időközben a 3 dik hadsereg, mely a Metz körüli csaták következtében 3 napig nem nyomulhatott előre, távirati rendelettel újra útnak indított. 23-kán éjjel érteült a koronahg főhadiszállása, hogy a francia hadsereg Chalons vonalát, sőt magát Chalons is oda hagyta. Még 23-dikán éjjel átkelt a német hadsereg egy része a balszáron, a Marneon is, a nélkül, hogy az ellenség által háborgatott volna az egész Sommesonsig nyomult, hol is a vasutat és az indóházat, melyeket szétrombolva talált, rögtön megszállta. A hadsereg többi része 24-én utána indult. Óránként várják a hírt, hogy Chalons a német sereg megszállja. A 3 dik hadsereg 2 hadosztályt küldött az első hadsereghez, miután a pótsereg, melyre ez utóbbinak nagy szüksége van, csak néhány nap múlva érkezik oda. Az 1-ső és 2-dik hadsereg előnyomulása igen lassan halad, részint mivel folyvást eső esik, részint mivel az utak járhatatlanok, miután azokat az ellenség felárkolta és az erőkben számos fát döntött fel. Hogy a francia hadsereg most merre vonul, azt határozottan nem lehet tudni, — de annyit bizonyosnak állítanak, hogy már koncentrálva van és Aisnetől az Aubeig terjeszkedik ki.

Basel, aug. 25. Franciaországból érkezett táviratgyűjtyök szerint a francia hadsereg stratégiai tekintetéből, marsall Bazaine rendeletére Chalonsból kivonult. Állítólag Mac Mahon hadteste képezi az egész sereg előcsapatát. Az önkéntesek, 40 ezer ember, kik már is harcokésszen állanak és kik között túlnyomó számmal vannak régi kiszolgált katonák, azon kérelmet jelentették ki, hogy az ellenséggel való első találkozás alkalmával első sorban küldessenek az ütközésbe.

Egy, a badeni nagyhercegségből kelt levél, Elsassra vonatkozólag, következő adatokat közöl:

„Épen most jelentékeny erősítések küldetnek el a keleti úton, s többek közt 46, Strassburg ostromlására szánt ágyú. A közvélemény helyzete a francia tartományokban igen sajnálatra méltó, s a német csapatoknak oly nemzeti fanatizmussal kell küzdeniök, mely a legnagyobb fokig föl van izgatva. Az elsassiak a papság által fölizzgatván, fegyveres ellentállást fejtenek ki a katonák ellen, az agyonlővetett parasztok száma nem 26-ra, mint mondják, hanem sokkal többre megy.”

Gr. Bismarck lovas-ezrede, melynek megsemmisítését a francia hadügyminiszter a kamarában jelenté, kétségekívül nem más, mint a testőr-véres ezred. Azonban az formájában által épen nincs megkülönböztetve az észak-német szövetségi sereg többi 9 vértés-ezredétől, mindnyájan fehér kabátot viselnek. Az volt a legszebb ezred Poroszországban; majdnem összes legénysége s lovai Pomerániából valók voltak. Bismarck abban tábori tisztii működését teljesített.

Brüssel, aug. 24. A Voges hegységben állítólag 20,000 francia vadász-önkéntes alakult.

A császári testőrségben egy újabb lovas ezred fog alakítani, activ szolgálatra, a karabélyosok, vértések, dragonyosok s lándzsások tartalékszázadaiból. Bonaparte Jeromos Napoleon, század-főnök a császárné dragonyosainál nevezetett ki ezen új ezred parancsnokává alezredesi ranggal.

A német seregek veszteségéről a második hadsereg főhadiszállásáról következő statisztikai adatok érkeztek be: A három csatánapon a következő ezredek majdnem egészen megsemmisültek: A 7-dik hadtestnél: a 13. gyal. ezredből megmaradt 18 ember, 1 tiszt, a 73. gy. ezredből 44 ember, 3 tiszt, a 27. gy. e. ből 8 ember, a 7. gy. e. ből 19 ember, 2 tiszt; a 15. gy. e. ből 12 ember, 6 tiszt. Az első hadtestnél: a 10 dik dragonyos-ezredből megmaradt 18 ember, 4 tiszt; a 44-dik gy. e. ből 32 ember. A 10 dik hadtestnél: a 10. gy. ezredből megmaradt 8 ember, — tiszt. E számok elég világosan beszélnek. Kiszámították, hogy e háboruban a porosz királyság hadseregében (Hannover nélkül) egymagában 327,860 csatlakozó szolgálat. Ellátandó 260,410 asszony, 470,540 gyermekkel, kiknek nincs élelmük, minthogy a csatlakozók, mint honvédek, a csataterén vannak. Hány özvegy és árva lesz a háboru után ellátandó!

A Metz (Borny) melletti csata.

(Aug. 14-kén. Francia forrás.)

A „L'Independent de la Moselle” így ír e csatáról: „Három nap óta van koncentrálva Bazaine marsall hadserege Metz falai alatt, hiába ajánl ütközést az ellenségnek, mely régi taktikájához híven elfoglalta a környékbeli erődöket. Tegnap rendeltetett el a visszavonulási mozdulat s reg-

gel a csapatok meg is kezdték azt a verduni uton, hogy a poroszok párisi útját elvágják.

A vonat feltűné módon vonult e városban keresztül. 2 óraker Napoleon herceg és számos tábornok elhagyták Metzét a párisi kapu át. A császári udvar fogatai követtek őket. Tegnap 9 óraker a császár és a császári herceg misét hallgattak, elbucuztak a metzi érsektől s 3 óraker, a százak gárdájától környezve, hét tábornok s néhány csapat által követve a thionville-i kapu keresztül elhagyták a várat. Ugyanezrekkor gyalogság és lovasasság vonult keresztül két fabidon, melyet St. Symphorien mellett vertek a Moselre. A császár Longvilleben Hennaue tábornokhoz szállott s itt akarta töltetni az éjt. 3/4 4 óra felé, midőn az ellenség észrevette, hogy a leglővolabbi ezred megkezdte visszavonulását, kivonult az erdőből s lödözni kezdett előőrseinkre, melyek azonban kívül álltak a lötválon. A 41-dik seregzred erre csendesen visszavonult s csatlárlancot képezett; a 17-és 44 dik seregzred és a 15 dik vadászzászlóalj rohamra indult, az ütegek és mitrailleurok állást foglaltak. A poroszokat valóssággal elsöpörték, valahányszor megkísérték zászlóaljtokeget képezni Tetemes veszteséggel Colombey és Noissevillebe vetették vissza s hátráló mozdulatot kényszerültek tenni.

„A második hadosztálynak Castagnet alatti első s a Dupleasis által parancsnokolt második dandárja által nyomtatva, az ellenség megkísérlé balszáronkat Servigny les Barbe és Poix felől fenyegetni s St. Julien mellett a Moselt elérni.

„A L'Admirault hadteste azonban elhagyva állását rárohant az ellenséges hadoszlopokra s visszanyomta a Servigny les Raville és más helyiségekbe. A falvakat a visszavonuló poroszok felgyújtották s azok egész éjen át égtek. A porozokat most már Marcy-le-Haut-ból és Mercy-les-Metz-ből is elűzték, mire hosszas ágyuzás következett a Fort Quellen és az ellenséges ütegek részéről. Decaen és Castagnet tábornokok könnyű sebet kaptak. A 44 dik ezred víző őrnagyja Tournier elesett. A 15-dik vadász-zászlóalj sokat szenvedett. A 85-dik ezrednek, mely folyvást tűzben állt, csak 3 sebesült tisztje van. Az ellenség nagy veszteségeket szenvedett, a mitrailleurok megtizedelték. Ma reggel újra ágyudörgés hallatszik; friss csapatok állnak készen az ütközetre. Hétfő, 8 óra 10 percz este. A tüzelés majdnem egészen megszűnt. A porosz sereg három lieure terjeszkedett ki. Mindentüzt nyertünk területet. — Coffinieres, metzi főparancsnok.”

A rezonvillei csata

(francia forrás.)

Az aug. 18-kán vívott rezonvillei csata, melyben Bazaine zömével Metzre vettettet vissza, egy Gorzeban kelt tudósításban ekkép eseteletetik: 17-kén d. n. a király Mars La-Tourból Etain felé kémszemlélt rendelt el. Ennek befejeztével elhatározottat, hogy másnap a Rezonville körül álló ellenséges előhad megtámadassék; midőn minden elkészült, rendelet érkezett a k. hercegtől, hogy előbb reggelizen a hadsereg és csak 9 óra tájt indul meg a 4. dsidás ezred és megtámadta az ellenséget. Francia részről ez izben a második hadtest képezte az előhadat. Eleinte az ellenség a küzdelem elől ki akart térni, mert az előhad lassankint visszavonult. Mi azonban oly hívevel támadtunk, hogy rá kellett magát határozni a veredésre. A király az 5. hadtesten kívül még a 10, 8- és 3 ik hadtest egyes részeit is egybegyűjté volt.

11 óra tájt a küzdelem teljes folyamatban vala, a mi a 63- és 11 dik vadász-zászlóaljunk rohamosan tört Rezonville (a mars-latouri uton), mely az ellenségben nagy kárt tett, a harmadik hadtest ellen, mely 1 óraker rövid támadást kísérelt, szoronysegezve ostromot intéztünk. A 24-dik seregzred bátran védte magát, mint csak francziáktól telik; erős falat képezett és nem tágitott. A mi központunk már inogni kezdett, de erre egy ostromtámadást intéztél, s az ellenség engedett, de egyre kapott erősítést Metzről és a csapatainkból egyre egyes szakaszok elváltak. A golyószórók folytonosan működtek. Lépcséről lépcsőre haladtunk előre, fejünk felett zúgtak és sorainkban szétrobantak a gránátok, de egyszerre örült ostrommal támadtak elő mieink a st. Marie magaslaton. Az ellenség hátrált, a magaslat osrommal megvétetett és 6 óra felé az ellenség minden ponton Metz felé vonult, s mi üldöztük. 8 óraker az ágyuk mindkét oldalon elhallgattak. Ez ütközésben is ember ember ellen dűhvel harcolt.

18 ágyú, 4 sas, 1 golyószóró, 3000 fogoly a zsákmányunk. Mintegy 12,000 halott és sebesült fedte a harctér. Bazaine csapataival teljesen meg volt verve. A porosz hadsereg vesztesége hivatalos számítás szerint 18,000 halott, 11,000 sebesült és 7000 eltűnt. Porosz fogságban van jelenleg 37,000 francia, ezek közt 1100 tiszt, 2 tábornok, 18 ezredes s 22 tüzratist. Zsákmányul esett 109 ágyú, 23 golyószóró, 9 sas.

UJDONSÁGOK.

× Ujjában vett tudósítás szerint a n. várad-kolozsvári vasútvonal, ha még a személyvonatoknak nem is, de a tehervonatoknak megnyílik.

(—) Kerner József és Mészai Géza fiatal

zongoraművészek tegnapelőtt megtarták hangversenyüket a helybeli redout termében. Az előadás kevésbé volt látogatott, mint a mennyire sikerült. A tehetséges művészek tömegesebb pártfogásra lettek volna érdemesek. A jelenlévőket a jó választott és szépen előadott piեսok mindenike teljesen ki-elégítették, a tetszés általános tapaban nyilvánult.

× Erős Lajos, a „szép Dovidl” népszerű magyar énekes és jellemfestő, városunkba érkezett, hol ma, a redoute termében d. n. 7 óraker előadást tart. Jeles mimikájával és szép hangjával már külföldön is elismerést vívott ki. — Előadásait ajánljuk t. olvasóink figyelmébe. Programja következő: 1. „A négy párbaj-hős,” vagy: angol, francia, magyar és zsidó. 2. „Oroszlánszívű Richard.” 3. „Egy fej, több kalap,” vagy: demokrata, jésuita, Napoleon és a zsidó. 4. „A honvéd.” 5. „Kobele, Bobele et Schnobele,” 3 jellemkép 3 jellemben, vagy: a vén Kobele, emancipált fia Bobele és orthodox fia Schnobele.

(—) A n. enyedi ov. ref. főtanoda énekesztálya a mult kedden előadást tartott az „Ujjvilág” című vendéglőben. Daczára a saanyaru, esős és hűs időnek, mely a közönséget s előadókat a szobába szorítá, — eléggé látogatott volt, s a jótékony szelra (az önképző kör könyvtára javára) tetemes összeg gyűlt be. Igen kedélyes volt ez est, melyet összevágón, szépen előadott s jól választott dallamok fűszereztek meg; a szivosen látott társaság sokak előtt emlékezetesé tette magát Kolozsvárrt.

△ Érdekes tárgyalás folyt le mult kedden Kolozsvár egyesbiróságánál. Bizonyos Márkovics Jakab és Kaluger Stefan között Kolozsmegye egyesbiróságánál polgári per volt folyamatban, melynek rendén dr. Fischer Lajosnak egy végrehajtás útján begyűlt és a bírósághoz letétmenyezett összeg volt volna kiutalandó; azonban a megyei törvényszék a referens nézete mellett maradván, Fischer, ki a felperes képviselője volt, elutasította. Ez ellen nevezett ügyvéd semmisségi panaszal élt, s panaszában a megyei törvényszéket rabulisticus eljárásal, megkárosítási vágygyal vádolta. A törvényszék, hogy a megsértett becsületén ejtett csorbát kifizénje, dr. Fischer ellen becsületsértési kihágásáért vádjelentést adott be, mely delegálás következtében tárgyalatott törvényszékünkél. A megsértett törvényszéket Sebestyén Mihály képviselte, ki röviden előadván vádját, dr. Fischer kezdé meg védbeszédjét. Az ügy sajátosságága számos hallgatót vonzott a terembe, kik feszülten várták a végeredményt. Az ügyvéd erősen hangulkozta, hogy: „Kolozsvár város nem illetékes bíróság ügyvéd felett ilyen ügyben itélni, miután az ügyvédi rendtartás ilyes esetre vonatkozó része még nincs hatályon kívül helyezve. Figyelmezteti a bíróságot, hogy ez ügy már elévült, a dolog érdeméről pedig előadta, hogy midőn a bíróságot önkényes eljárásal és károsítási vágygyal vádolta, semmi olyast sem tett, mi a fennálló törvények szelleme és szavai szerint büntethető cselekvénynek volna műsüthető. És habár kissé erősb kifejezéssel is élt, mint kellett volna, annak oka a referens bosszantó magatartása — vele szemben — mit törvényes és magán uton éreztetett vele. Az ügyvéd, ki eskült tett le, hogy a felek reábizott ügyeiben lelküsimereten, pontosan jár el, koteles mindent megtenni megbízója érdekében, de ha megfosztatik a szabadeszólástól, megtagadatik az ügyvédi immunitás, akkor lehetetlenség hivatását híven, pontosan betöltenie. És ha a bíróság elítélne, mit azonban nem hisz, ne higgyék ellenségei, hogy elérték céljokat, mert midőn megbízója érdekében tett erőlyes fellépéseért a becsület mezején vívott küzdelemért sebesített meg, a neki nem derogálhat.” Az egyesbiró dr. Fischer Lajost felmentette. A nagy közönség az ítélet felett megnyugodva távozott.

— ? Fejérvári A. szintársulata e hó elején M. Várárhelyről átrándul Tordára, honnan e hó vége felé hozzánk jő s már october 1-én megkezdí előadásait színházunkban.

(—) Közlelebről a Monostoron egy boglya mellett újszülött csecsemőt találtak halva. A kisded halálát anyja bűnös mulasztása idézte elő, mert el-lene a bűnvizsgálat megindítatott.

— ? A honvédelmi miniszteriumban szombaton tartott értekezletén elhatározatott, hogy a tartalékosok kivételével valamennyi szabadeszolgált honvéd f. évi september 12 ére egybehívassék a három héti tartandó ősi fegyvergyakorlatokra.

— Szászvárosról írják aug. 28-ról: A piski petroszenyi vonal ma adatott át a közforgalomnak. Piskiből naponta déli 12 óra 26 perczkor indul egy vegyes vonat s érkezik Petroszenybe ugyanazon nap 5 óra 48 perczkor délután. Petroszenyből Piskibe a vegyes vonat reggel 6 óraker indul s megérkezik 11 óra 15 perczkor d. e. csatlakozván a Gyulafejérvárról Aradra, Pestre és Bécsbe menő vonathoz.

— A „Herm. Ztg.” szerint a piski-petroszenyi vonalon Baar-nál a töltés lecsúszott volt, azonban 2 nap alatt ismét kijavították.

— Báró Edelsheim Gyulay altábornagy megsemlélvén a Medgyes és Brassó körül fekvő két dsidas ezredet — aug. 27-kén útazott el N. Szébenből.

(—) A Petőfi összes költeményeit egy illusztrált diszkidásban szándékozik közrebocsátani az Atheneum. Szerkesztőnek Greguss Agostót, a rajzolatra pedig hazai jelesebb művészeket kérték föl. A vállalat tüzetekben és pedig az első karácsonyra jelenné meg.

